

SP4042 Výuka žáků se SVP II – poruchy chování a mentální postižení

SPc332 Výuka žáků se SVP II – poruchy chování a mentální postižení

SPc610 Výuka žáků se SVP II – poruchy chování a mentální postižení

Mgr. Věra Linhartová, Ph.D.

linhartova@ped.muni.cz

Mgr. Pavel Sochor, Ph.D.

sochorpavel@ped.muni.cz

1. Výuka

Prezenční forma studia

mentální postižení : pondělí 16:00-17:50 učebna 52

poruchy chování: úterý 9:00- 10:50, učebna 42

Kombinovaná forma studia

mentální postižení : pátek 10. 3. 8:00 -13:50 učebna 51, sobota 18. 3. 14:00-19:50 učebna 51,

poruchy chování: sobota 25.3. a sobota 29.4. 9:00-14:00, učebna 51

Celoživotní forma studia

mentální postižení : pátek 10. 3. 8:00-13:50 učebna 51, sobota 18. 3. 14:00-19:50 učebna 51,

poruchy chování : sobota 25.3. (pro zájemce i sobota 29.4.) 9:00-14:00, učebna 51

2. Orientační přehled témat

Poruchy chování

1. Porucha emocí a chování jako dynamický proces. Rozlišení situace dítěte s problémy v chování a dítěte s poruchami emocí a chování.
2. Etiologické souvislosti vývoj tzv. problémového chování. Rizikové a ochranné faktory relevantní pro rozvoj tzv. problémového chování – teorie resilience. Otázky potřeb dětí s poruchami emocí a chování ve vyučovacím procesu/ve škole/v učení. Problematika strategií zvládnání (coping).
3. Včasná identifikace rizikového vývoje chování (způsoby zhodnocení chování) a způsoby intervence.
4. Práce na úrovni systému třídy, školy (školní řád, pravidla třídy, klima třídy, práce s kolektivem). Řízení třídy a chování ve třídě.
5. Práce na úrovni individuální (kroky při zvládnutí záchvatového chování, kontrakt mezi učitelem a dítěte, komunikace ve třídě, komunikace s rodiči.

Mentální postižení

1. Edukační potřeby žáků s lehkým mentálním postižením a poruchami autistického spektra, terminologická východiska.

2. Osobnostní specifika žáků s lehkým mentálním postižením/ s poruchou autistického spektra ovlivňující edukační proces, specifika poznávacích procesů a variabilita vývojových zvláštností.
3. Didaktické zásady, metody, formy a prostředky v edukaci žáků s lehkým mentálním postižením a poruchou autistického spektra.
4. Specifika metodik počátečního čtení a psaní v edukaci žáků s lehkým mentálním postižením a poruchou autistického spektra.
5. Strategie učení žáků s lehkým mentálním postižením a poruchou autistického spektra v inkluzivním a segregovaném prostředí základní a střední školy.

3. Podmínky pro úspěšné absolvování kurzu

- **aktivní účast na výuce (i v případě online formy)** – průběžné aktivní vstupy, zapojování se do diskuze, omluvená nepřítomnost max. dvakrát za celý semestr pro prezenční formu studia (v každé části)
- **odevzdání dvou průběžných úkolů** – úkoly doplňují témata z výuky, vypracované reflexe vložte do Odevzdáárny do patřičné podsložky
 - a) **kniha** - během semestru máte za úkol průběžně číst jednu beletristickou/ populárně naučnou knihu ze speciálně pedagogickým etopedickým/psychopedickým tématem. Výběr knihy je na vás. Při reflexi se držte následujících otázek.

Otázky k reflexi přečtené knihy

Co jste četli?

Jak jste knihu vybírali a proč právě tuto?

O čem podle Vás kniha byla? Jaké/á měla téma/ta?

Co jste si zapamatovali?

Pokud jste ještě nedočetli, jak myslíte, že kniha skončí? Jaký bude závěr?

Co ve Vás zůstane? Co Vás oslovilo? Jak jste knihu prožívali (jak jste se cítili)?

Co si berete z knihy do své pedagogické praxe?

Reflexi sepište a svůj text v rozsahu jedné normostrany, tj. cca 1800 znaků včetně mezer odevzdejte do odevzdáárny (Odevzdáárny/Kniha). **POZOR! Pro studující prezenční formy je termín 1.4. včetně, pro studující kombinované a celoživotní formy je termín 30.4. 2023 včetně.**

- b) **videa** - shlédněte jedno z doporučených videí (naleznete v interaktivních osnovách obou částí předmětu) a shrňte důležité výstupy pro svoji budoucí práci učitele a obecně pro praxi. Při reflexi se držte následujících otázek.

Otázky k reflexi shlédnutého videa

Jaké teorie videa reflektují? Jak jim rozumíte? Co je hlavní myšlenka?

Se kterými zmíněnými poznatky jste se již setkali? Jaká doporučení pro vás byla nová?

Jaká doporučeními poznatky Vás překvapily?

Co vy osobně si z videa berete? Napište 3 nejdůležitější myšlenky z videa, které vás osobně oslovily.

Co si v (české) praxi nedokážete představit? A jak by se to podle vás dalo v české prostředí modifikovat a využít?

Reflexi sepište a svůj text v rozsahu jedné normostrany, tj. cca 1800 znaků včetně mezer odevzdejte do odevzdávárny (Odevzdávárny/Video). **Termín odevzdání je 31.5. 2023 včetně.**

- **mentální postižení - odevzdání zpracované kazuistiky – termín odevzdání práce je 31.5. 2023 včetně.**

KAZUISTIKA

Rozsah (cca 2 normostrany, nechci Vás limitovat, ale stačí být stručný, výstižně popsat odhadované projevy v jednotlivých oblastech, podle toho, jak jsme si charakterizovali jednotlivé stupně MP na přednáškách).

Navrhnout možnosti podpory „plán podpory“ zvenčí pro konkrétního žáka v bodech, podle Vašich nápadů, zkušeností či názorů na problematiku komplexní podpory dětí s MP v rámci školy, rodiny, poradenství nebo volného času. Můžete uvést zásady pro edukaci, specifika ve vzdělávání těchto dětí, příklady pomůcek, podpůrných opatření ve škole, metod, organizací, typy škol, zkrátka vše, co vás napadne k tématu. Práce je čistě praktická, bez odborných vymezení pojmů, nebo zdrojů.

Studenti kombi formy vkládají vypracovaný úkol ve Wordu, studenti denního studia dodrží totožnou strukturu v rámci PPT prezentace, kterou přednesou spolužákům ve výuce a poté prezentaci rovněž vloží do odevzdávárny. Každá prezentace by měla být cca na 10 minut, odprezentujete ji ve skupině, proto prosím, sestavte ji tak, aby odpovídala vymezenému času.

Struktura kazuistiky

1. Uveďte jméno dítěte (dospělého, anonymizovaně), které jste si zvolili
2. Váš vlastní odhadovaný stručný popis výchozích (aktuálních) dovedností žáka vzhledem k věku a diagnóze, které je zásadní zmínit vzhledem k cílení veškeré podpory. Popis odhadovaných schopní v oblastech: Komunikace, motorika, kognitivní schopnosti (učení, paměť, pozornost), specifika v souvislosti s druhem postižení či znevýhodnění (samostatnost, omezení, projevy typické pro konkrétní typ postižení nebo znevýhodnění)
3. Průběh a možnosti individuální či skupinové intervence (kdo se může zapojit a jakým způsobem, vhodné postupy, metody, zásady, využitelné pomůcky, konkrétní přístupy vztahující se ke specifickým potřebám konkrétního dítěte)
4. Možnosti odborné podpory v rámci vzdělávání (vzdělávací instituce které mohou působit v aktuálním věku a do budoucna, poradenství, podpůrná opatření)
5. Možnosti podpory rozvoje dítěte v rámci rodiny a volného času (terapie, sociální sektor, neziskové organizace atd).
6. Možná prognostika při vhodné, nebo naopak nedostatečné podpoře dovedností dítěte (co může hrozit, pokud dítě nebude mít dostatečnou podporu a co je naopak cílem podpory, aby byl rozvoj maximální)
7. Na co je podle Vašeho názoru třeba se nejvíce u vybraného dítěte zaměřit, co bude nejzásadnějším pilířem podpory ze strany odborníků, vzdělávacích institucí i rodiny (vzdvíhnout, co považujete v rámci podpory žáka se zvoleným typem postižení za nejdůležitější).

- **poruchy chování - odevzdání biografické studie konkrétního žáka dle zadání níže – do 31.5.2023 včetně**

BIOGRAFICKÁ STUDIE

Zpracujte strukturované hodnocení problému žáka dle zadané struktury viz část A (Elliott, J., & Place, M. Dítě v nesnázích, 2002, s. 17, Tabulka 1.2). Vyberte si žáka dle vlastní preference, mělo by se jednat o žáka s problémy v chování (může mít potíže v oblasti učení), kterého jste poznali v rámci praxe. Zadání podrobně na následující stránce. **Rozsah cca 2 normostrany (okolo 3600 znaků). Termín odevzdání práce je 31.5. 2023 včetně.**

Část A

Strukturované hodnocení problému (dle Elliott, J., & Place, M. Dítě v nesnázích. 2002, s. 17)

1. Základní otázky (témata)

- Ujasněte si základní problémy, koho se týkají (kdo se na nich podílí) a proč? Pokud jsou zde rozpory, může to být významné.
- Podrobnosti i současném problému – doba trvání, intenzita, okolnosti a následky
- Postoje klíčových osob – žáka samotného, rodičů, učitelů

2. Historie vývoje

Je v osobní historii žáka něco, co by mohlo ovlivňovat jeho chování? Co a kdy?

3. Fungování ve škole

Klíčovými oblastmi jsou studijní výkony – má dítě při vyučování potíže?

- Vztah k učitelům
- Vztah k ostatním dětem, spolužákům

4. Vztah k vrstevníkům

Má dítě přátele? Jací jsou? Jak velký vliv na něho mají?

5. Koníčky a zájmy

Má žák zájmy, nebo je příliš zaměřen na něco významného, co by mohlo souviset se současnými potížemi?

6. Vztahy v rodině

Dle pozorování, či předané informace od kolegů

- kdo je hlavní autoritou

7. Chování žáka

Jak se žák chová, všechna pozorování mohou přispět k objasnění potíží – kdy a jak, s určitým člověkem/učitelem?

Část B

Dále pracujte s tímto případem a pokuste se si na základě výše zpracované struktury zodpovědět následující otázky.

- Které **faktory** naopak mohou působit protektivně? Jak by se daly využít k podpoře žáka?
- K jakým **cílům** by měla podpora žáka v rámci třídy a školy směřovat? Zaměřte se na dílčí časově blízké cíle, ne na vzdálenější budoucnost.

3. Navrhněte znění **kontraktu** mezi učitelem a XY. Vyjděte ze svých závěrů z předchozích dvou úkolů. Jaké jsou vaše **cíle**, jaké je očekávané chování? Jaká bude forma **motivace** a jaké ocenění?
4. Navrhněte pro školu/třídu, kam žák dochází minimálně 5 **pravidel** třídy/školy, které budou navozovat bezpečné prostředí třídy/školy. Inspirujte se *Pravidlem 4x3 principů bezpečného prostředí školy (dle Vojtové, viz Literatura)*.

4. Formální náležitosti úkolů

- Úkol uložte pod jménem **PRIJMENI_JMENO_UČO_nazev ukolu** (př. Linhartova Vera 237204 reflexe videa) a nahrajte pod stejným názvem i do Odevzdávárny v IS. Podrobný návod na <http://www.ped.muni.cz/etechnik/images/stories/navody/odevzdavarny.pdf>. Prosím, věnujte zvýšenou pozornost při nahrávání souborů a přesvědčte se, že je vaše práce pod správným názvem, kódem předmětu a ve správné složce.
- Formální náležitosti: Práce bude obsahovat **úvodní stranu dle zaužívané šablony s logem fakulty, názvem úkolu, jménem, příjmením a UČO** pro snadnou orientaci, pak bude teprve následovat samotné vypracování. Rozsah práce je uveden u každého zadání (viz výše). Rozsah si hlídejte důsledně. Formátování: písmo velikosti 12, font Calibri, řádkování 1,15, zarovnání do bloku, nadpisy max. písmo velikosti 12.
- Pokud používáte jakékoliv materiál, nezapomeňte se držet správné formy odborné práce. Držte se odborného jazyka a citačních pravidel, normou pro citování je APA (viz <https://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-paedagogica/pages/view/citation>).
- Práce bez výše uvedených formálních náležitostí (např. malý rozsah, bez uvedení případně použité literatury a zdrojů či bez úvodní strany) nebude přijata.
- **Dopředu vás prosíme, abyste si pohlídali včasné termíny odevzdání úkolů.**

5. Literatura

Poruchy chování

- VOJTOVÁ, Věra. Kapitoly z etopedie I. Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 136 s. ISBN 978-80-210-6311-2.
- PETTY, Geoffrey. Moderní vyučování. Translated by Jiří Foltýn. Šesté, rozšířené a př. Praha: Portál, 2013. 562 stran. ISBN 9788026203674.
- VOJTOVÁ, Věra a Karel ČERVENKA. Edukační potřeby dětí v riziku a s poruchami chování. Educational needs of children at risk and with behavioural disorders. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 193 s. ISBN 978-80-210-6134-7.
- VOJTOVÁ, Věra. Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti. Brno: Press Muni, 2010. 330 s. pedagogická. ISBN 978-80-210-5159-1.

Mentální postižení

- BAZALOVÁ, Barbora. Dítě s mentálním postižením a podpora jeho vývoje. Vydání první. Praha: Portál, 2014. 183 s. ISBN 978-80-262-0693-4.

- BAZALOVÁ, Barbora. Poruchy autistického spektra v kontextu české psychopedie. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 279 s. ISBN 978-80-210-5930-6.
- ČERNÁ, Marie. Česká psychopedie : speciální pedagogika osob s mentálním postižením. Vydání druhé. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. 222 stran. ISBN 9788024630717.
- VALENTA, Milan, Jan MICHALÍK a Martin LEČBYCH. Mentální postižení. 2., přepracované a aktualizované. Praha: Grada, 2018. 387 stran. ISBN 9788027103782.

Na setkání se těší

Věra Linhartová a Pavel Sochor